

Brandsikkerhed i kirker

Juridisk Afdeling i Aalborg, Aarhus og Viborg stifter har udarbejdet denne vejledning, der beskriver reglerne for brandsikkerhed i kirker og hvilke forhold, menighedsråd skal være særligt opmærksomme på.

Visse steder er der indsat henvisninger (links) til lovgivningen med angivelse af, hvilken bestemmelse i loven, der er relevant. Af hensyn til læsevenligheden, er henvisningerne ikke angivet med andet end paragrafnummer.

Til slut i dokumentet er der en oversigt over det fulde regelsæt, der er henvist til.

Indhold

1. Brandsikkerhed i kirker	2
2. Menighedsrådets tilsyn	2
3. Regler for brandsikkerhed	2
3.1. Anmeldelsespligt	2
3.2. Brand- og evakueringsinstruks	3
3.3. Driftsjournal	3
3.4. Brandslukningsmateriel	3
3.5. Flugtveje	3
3.6. Nødbelysning	4
3.7. Installationer	4
4. Fritagelser fra regelsættet	4
4.1. Situationer, hvor menighedsrådet alligevel ikke er fritaget fra regelsættet	4
5. Instruks af personale	5
6. Brug af levende lys	5
7. Inventaropstilling	5
8. Hvis du vil vide mere	5
9. Hjælp og vejledning	6
Eksempel på driftsjournal for kirker	7

1. Brandsikkerhed i kirker

I Danmark findes der ca. 2400 folkekirker, opført gennem de sidste 800-900 år. En overvejende del af disse kirker er middelalderkirker, mens andre kirker er opført i nyere tid. Brande i danske kirker hører til blandt sjældenhederne, men det sker alligevel fra tid til anden, at der opstår brand i en kirke. Hovedparten af de danske kirker er godt brandsikrede, som følge af den måde de er opført på. Men det er alligevel vigtigt, at menighedsrådet nøje overvejer brandsikkerhed i den lokale kirke.

Den tekniske udvikling med moderne installationer medfører brandrisici, som tidligere var ukendte i kirker. Brandsikkerhedsniveauet for kirker varierer meget, idet nyere kirker opfylder en række nutidige krav og ønsker til brandsikkerhed, som de gamle middelalderkirker ikke gør. I denne vejledning finder menighedsrådene gode råd til at forbedre brandsikkerheden i kirker.

2. Menighedsrådets tilsyn

Menighedsrådet har i medfør af § 24 i [lov nr. 1156 af 1. september 2016 om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde](#) pligt til hvert år inden 1. oktober, sammen med en bygningskyndig person, at foretage syn over kirken. I medfør af § 26, foretages det i § 24 nævnte syn mindst hvert 4. år af provsten. Ved disse syn skal kirkens brandsikring og brandsikkerhed indgå.

3. Regler for brandsikkerhed

De danske kirker er uanset opførelsestidspunktet omfattet af følgende regler vedrørende brandsikkerhed i kirker:

- Forsvarsministeriets [bekendtgørelse nr. 174 af 25. februar 2008 om brandvænsforanstaltninger i hoteller m.v., plejehospitaler, forsamlingslokaler, undervisningslokaler, daginstitutioner og butikker](#)
- Beredskabsstyrelsens [bekendtgørelse nr. 212 af 27. marts 2008 om driftsmæssige forskrifter for hoteller m.v., plejehospitaler, forsamlingslokaler, undervisningslokaler, daginstitutioner og butikker](#)

I bygningslovgivningen sidestilles et kirkerum med et forsamlingslokale, når det drejer sig om brand. Kirker er omfattet af [§ 2, nr. 3](#), om forsamlingslokaler til flere end 50 personer, hvorfor reglerne i bekendtgørelsen også gælder for kirkerne. Kirkerum er nævnt under definitionerne i [§ 1, nr. 4](#), om forsamlingslokaler i samme bekendtgørelse. De to bekendtgørelser indeholder en række regler vedrørende brandsikkerhed, som uddybes nedenfor.

3.1. Anmeldelsespligt

Forsamlingslokaler til mere end 50 personer, herunder kirker, skal anmeldes til kommunalbestyrelsen. Anmeldelsen skal indeholde oplysninger om det antal personer, som lokalet er godkendt til, samt navn, adresse og telefonnummer på den person, som har ansvaret for den daglige drift, fx en daglig leder eller administrationschef. Anmeldelsesblanketten fås ved henvendelse til det kommunale redningsberedskab. Som udgangspunkt bør alle kirker allerede være registreret, men ved tvivl bør der tages kontakt til det kommunale redningsberedskab. Hvis der opføres en ny kirke skal menighedsrådet huske, at anmelde kirken til kommunalbestyrelsen.

Menighedsrådet skal udpege en person som daglig ansvarlig leder for brandsikkerheden i kirken. Det kan være et medlem af menighedsrådet, fx formanden eller kontaktpersonen, eller en ansat, fx graveren eller kirketjeneren. Det er vigtigt at huske, at såfremt en ansat udpeges som daglig ansvarlig leder for brandsikkerheden, skal ansvarsområdet indarbejdes i arbejdsbeskrivelsen for stillingen.

3.2. Brand- og evakueringsinstruks

For forsamlingslokaler til mere end 150 personer skal der udarbejdes en brand- og evakueringsinstruks vedrørende bl.a. personalets opgaver i forbindelse med varsling og evakuering. Instruksen skal godkendes af kommunalbestyrelsen og skal forevises ved brandsyn. Kravet om en sådan instruks kan dog i enkelte tilfælde fraviges, fx for kirker, hvor der udelukkende anvendes bænke eller stole, der er fastgjort til gulvet. Er menighedsrådet i tvivl om, hvorvidt det kan fraviges, anbefaler Juridisk Afdeling, at der tages kontakt til det lokale beredskab for en afklaring heraf.

3.3. Driftsjournal

For forsamlingslokaler til mere end 150 personer skal den daglige ansvarlige leder drage omsorg for, at der føres en såkaldt driftsjournal. Driftsjournalen er en form for logbog, hvor den ansvarlige daglige leder forud for enhver benyttelse af lokalet med sin underskrift indestår for, at et antal nærmere specificerede forhold ved kontrol er fundet i orden. Driftsjournalen tilpasses de faktiske forhold i kirken – er der fx ikke installeret nødbelysning, så udgår kontrolpunktet fra driftsjournalen. Driftsjournalen kan indsættes i en mappe/bog, så den daglige ansvarlige leder blot med sin underskrift, dato og klokkeslæt indestår for udført kontrol af de opstillede punkter. Det er ved Beredskabsstyrelsen undersøgt, om der er mulighed for at begrænse pligten til at føre driftsjournal for menighedsrådene. Beredskabsstyrelsen har i den anledning udtalt, at der ikke dispenseres fra kontrolpligten, hvilket betyder at menighedsrådene **skal** føre en driftsjournal. Et eksempel på en driftsjournal forefindes bagerst i denne vejledning som bilag 1.

3.4. Brandslukningsmateriel

Det er af stor betydning, at personer, der er til stede i kirken, har let betjeneligt slukningsudstyr til rådighed i tilfælde af brand. Der bør fra ethvert sted i kirken være højst 25 meter til nærmeste slukningsudstyr. Juridisk Afdeling anbefaler, at der i selve kirkerummet installeres to håndslukkere med trykvand. Den ene placeres ved indgangen eller tæt derved, mens den anden placeres i koret. Fordelen ved slukningsudstyr med trykvand er, at de ikke – modsat pulverslukkere – forårsager større skade ved brug.

Ved orgler, el-tavler og lignende bør der opsættes kulsyresneslukker (CO₂) på mindst 6 kilo. Brand i en el-tavle kan ikke slukkes med trykvand. Ved anvendelse af CO₂ er der intet efterfølgende rengøringsarbejde, og CO₂ skader ikke orgel mv. Hvis en mindre brand i eller tæt ved orglet slukkes med en pulverslukker, vil der være et meget stort rengøringsarbejde, og risiko for at orglet slet ikke kan rengøres. Vand kan også skade orglet.

Redningsberedskabet skal selvfølgelig have gode muligheder for at slukke en brand, herunder skal vandforsyningen til brandslukning være i orden. Er menighedsrådet i tvivl, så kontakt det lokale redningsberedskab for en drøftelse af, om der er forhold der kan og bør forbedres.

3.5. Flugtveje

Ud over at sikre kirker mod materielle skader ved brand er det selvfølgelig vigtigt at sikre, at personer, som er i kirken, kan komme let og sikkert ud af kirken, hvis der opstår en brand. Hvis der fx ved konfirmation anvendes ekstra stole, bør der træffes foranstaltninger, som sikrer, at stolene bliver på plads og ikke spærrer flugtveje, hvis kirken hurtigt skal forlades. Det kan fx ske ved, at stolene fastgøres til gulv eller bænkerækker. Det er vigtigt at huske, at de arealer, som er udlagt til flugtveje, altid, uanset hvor mange mennesker, der er i kirken, skal have en bredde på mindst 1,3 meter.

I de tilfælde, hvor der er risiko for overbelægning, fx i forbindelse med anvendelse af kirken til koncerter, TV-optagelser eller lignende, bør det lokale redningsberedskab kontaktes og tages med på råd.

Udvendigt ved flugtvejsdøre må der ikke være parkerede biler, cykler, oplag, beplantning og lignende, som kan hindre evakuering. Udvendige flugtveje skal i vinterhalvåret være ryddet for sne og is.

3.6. Nødbelysning

I kirker med plads til mere end 150 personer bør der installeres nød- og panikbelysning i rum med offentlig adgang og i flugtveje. Nødbelysning er grønne belyste skilte med en løbende mand, og skal placeres over døre mv. Panikbelysning er belysning af flugtveje, hvis den normale strømforsyning svigter.

Installation af nød- og panikbelysning skal ske med omtanke, således at antikvariske interesser tilgodeses. Det vil næppe være nødvendigt at opsætte skilt med løbende mand ved fx hovedindgangen til kirken, som alle brugere af kirken kender. I tårne og spir mv., hvor der er offentlig adgang, bør der installeres nød- og panikbelysning. Juridisk Afdeling gør opmærksom på, at nødbelysning kan kræve tilladelse fra Stiftsøvrigheden.

3.7. Installationer

Installationer, fx el og varme, kan ofte forårsage brand, hvis de er defekte eller anvendes forkert. De bør derfor gennemgås en gang om året af en sagkyndig og evt. gennemmåles for at finde fejl. Opmærksomheden henledes på [bekendtgørelse nr. 1054 af 8. december 2003 om kontrol af elektriske installationer i forsamlingslokaler](#) om kontrol af elektriske installationer i forsamlingslokaler, hvorefter alle elektriske installationer i lokaler med plads til 150 personer eller flere skal kontrolleres hver 12. måned af en autoriseret elinstallatør.

4. Fritagelser fra regelsættet

Kirker er undtaget fra dele af regelsættet, når kirkerummet anvendes til gudstjenester, kirkelige handlinger, orgel- og kirkekoncerter samt arrangementer af lignende karakter, som *ikke* medfører forøget brandrisiko. Undtagelsesbestemmelserne omhandler¹:

- Brandslukningsmateriale (der skal ikke anbringes håndsprøjtebatterier eller trykvandsslukkere i lokaliteter, hvor der ikke er installeret vandfyldte slangevinder)
- Flugtveje, flugtvejsdøre og markering heraf (kommunalbestyrelsen/redningsberedskabet kan ikke kræve dette)
- At maks. antal personer skal svare til bredden af flugtvejene målt på det smalleste sted (dette krav gælder ikke)
- Inventaropstilling (dette er der ikke krav om)
- At den driftsansvarlige skal sørge for, at der ikke lukkes flere personer ind end tilladt (dog kan den lokale brandmyndighed, kræve dette krav opfyldt ud fra personsikkerhedsmæssige hensyn, men det generelle krav til den driftsansvarlige gælder ikke)
- Pladsfordelingsplan som illustrerer inventaropstilling og samtlige flugtveje (dette er der ikke krav om)

4.1. Situationer, hvor menighedsrådet alligevel ikke er fritaget fra regelsættet

Fritagelserne gælder kun, hvor der ikke er vurderet en forøget brandrisiko. Fx er der forøget brandrisiko når der færdes håndværkere i kirken, dels fordi arbejdsprocesserne kan medføre en øget antændelsesrisiko og dels fordi håndværkere ofte ikke i detaljer kender til en bygnings indretning og anvendelse. Hvor det ud fra personsikkerhedsmæssige hensyn må anses for absolut påkrævet, kan brandmyndigheden uanset fritagelsesbestemmelserne stille krav om opfyldelse af flugtvejsbestemmelser om antallet af personer, som må gives adgang til lokalet, og om antallet af flugtveje.

¹ I medfør af [bekendtgørelse nr. 212 af 27. marts 2008, Bilag 1](#).

5. Instruktion af personale

Det er vigtigt, at personalet har kendskab til brandrisikoforholdene og forebyggelse af brand. Personalet skal grundigt instrueres om brugen og placeringen af brandslukningsmateriellet. Derudover bør den daglige ansvarlige leder og dennes afløser deltage i et kursus i brandbekæmpelse og brandsikkerhed. Det anbefales, at menighedsrådene i et ligningsområde retter henvendelse til kommunens beredskabschef med forespørgsel om at forestå et sådant kursus for alle daglige ansvarlige ledere for kirkerne i kommunen.

6. Brug af levende lys

Der er i almindelighed ingen restriktioner ved brug af levende lys i kirken, når de anvendes med omtanke. Ved lejligheder som juleaften, hvor der forventes særlig mange kirkegængere, bør man undgå brug af levende lys i stolestaderne og andre steder med forøget brandrisiko. Det må sikres, at såvel lys som holder sidder sikkert fast, og at lysene er under konstant opsyn.

Juletræer med levende lys placeres i koret, således at menigheden er tættere på udgangen end på de levende lys. Træet skal fastgøres forsvarligt. Der bør ikke placeres brandbart materiale under eller tæt på træet. Der bør være særligt opsyn, udstyret med enten trykvandsslukker eller spande med vand og koste med fugtige klude.

7. Inventaropstilling

Løse stole bør så vidt muligt undgås, da de kan hindre hurtig evakuering af kirken. Løse stole kan fastspændes til stolestaderne med fx elektrikerstrips eller snor.

I forbindelse med opstilling af løse stole skal man være opmærksom på følgende bestemmelser:

- Stole i rækker skal fastgøres til gulvet eller sammenkobles i grupper på mindst fire (en enkelt stol kan fastgøres til fast stolestade)
- Sammenkoblingen skal udføres stabilt, således at stolens indbyrdes placering ikke forrykkes
- Afstanden mellem rækkerne (regnet fra stoleryg til stoleryg) skal være mindst 80 cm, og de enkelte sæders bredde skal være mindst 50 cm
- Antallet af sæder i ubrudt række fra frit gangareal må ikke overstige 12
- Det frie gangareal skal være mindst 1,3 meter bredt
- Antallet af rækker uden afbrydelse af frit gangareal må ikke overstige 20
- Gangarealet skal være mindst 2 meter bredt for sammenkoblede stolerækker og mindst 1,3 meter bredt for fastgjorte stole
- Gangarealerne skal i øvrigt have en bredde, der svarer til mindst 1 cm for hver person, der skal passere det pågældende gangareal for at komme til en udgang, dog mindst 1,3 meter

8. Hvis du vil vide mere

Liste over lovgivning, der er henvist til:

[Lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde](#)

[Bekendtgørelse om brandværnsforanstaltninger i hoteller m.v., plejehjem, forsamlingslokaler, undervisningslokaler, daginstitutioner og butikker](#)

[Bekendtgørelse om driftsmæssige forskrifter for hoteller m.v., plejehjem, forsamlingslokaler, undervisningslokaler, daginstitutioner og butikker](#)

[Bekendtgørelse om kontrol af elektriske installationer i forsamlingslokaler](#)

Øvrigt materiale:

Vejledning om brandsikring af kirker, udgivet af Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer i samarbejde med bl.a. Det Kriminalpræventive Råd, Nationalmuseet og Kirkeministeriet, 1997

[Beredskabsstyrelsens hjemmeside](#)

[Beredskabsstyrelsens vejledning om forebyggelse af brand i forsamlingslokaler mv.](#), 1999

9. Hjælp og vejledning

Har menighedsrådet eller provstiudvalget brug for hjælp og vejledning, er der mulighed for at kontakte det lokale stift:

Aalborg Stift
Thulebakken 1
9000 Aalborg
Telefon: 98 18 80 88
E-mail: kmaal@km.dk

Aarhus Stift
Dalgas Avenue 46
8000 Aarhus C
Telefon: 86 14 51 00
E-mail: kmaar@km.dk

Viborg Stift
Domkirkestræde 1
8800 Viborg
Telefon: 86 62 09 11
E-mail: kmvib@km.dk

Bilag 1

Driftsjournal for XX kirke

Kirkens navn:
Kirkens adresse:

Kontrol før enhver benyttelse af lokaliteterne:

	Kontrol
Flugtveje kan åbnes indefra og fører helt ud til gade, vej og frie åbne arealer	
Flugtveje er frie og ryddelige i hele deres bredde, også udenfor kirken og helt til gade, vej og frie åbne arealer	
Flugtveje kan passeres i flugtreningen uden brug af nøgle eller særligt værktøj	
Flugtvejsdøre samt flugtvejsbelysning og/eller skilt ved disse er synlige og eventuel flugtvejsbelysning er tændt	
Branddøre og andre selvlukkende døres lukkefunktion er i orden, herunder at dørene lukker tætsluttende i fals og går i fastholdt indgreb	
Branddøre med dørpumpe fastholdes ikke i åben stilling med kile eller lignende	
Opslag med angivelse af det maksimale antal personer er anbragt et synligt sted	
En af brandmyndigheden godkendt flugtvejs- og pladsfordelingsplan i overensstemmelse med lokalet aktuelle indretning skal være ophængt synligt og iøjnefaldende ved indgangen til lokalet	
Alle lamper, der hører til panikbelysningen, tænder ved svigt i strømforsyningen til den normale belysning på gulvet i lokalet og flugtveje	
Brandslukningsmateriellet fremtræder synligt og let tilgængeligt herunder, at håndsprøjtebatterier er vandfyldte og vandfyldte slangevinder og øvrigt håndslukningsmateriel er vedligeholdt og eftersat iht. gældende regler (inden for de sidste 12 måneder)	
Personalet har modtaget instruktion om det tilladte antal personer, om ordensreglerne og om brug og placering af brandslukningsmateriellet	
Personalet er instrueret i brand- og evakueringsinstruksen indenfor det seneste år	

Ovenstående punkter er kontrolleret og fundet i orden.

Dato og klokkeslæt for kontrol:	
Den _____	
Navn på ansvarlig daglig leder:	Underskrift af ansvarlig daglig leder:
_____	_____
Tlf.:	